

Kommentar til folketingsvalget i Grønland den 4. december 1973

af Jakob Janussen

Valget til folketinget d. 4. dec. 1973 er interessant på mange måder. Valgudfaldet og selve stemmetallene i Grønland er ikke mindre interessante end tilsvarende forhold i Danmark. I det følgende vil jeg prøve at kommentere valgresultatet generelt – idet mere detaljerede oplysninger er svære at skaffe, når man bor på denne side af Atlanten. For dog at forsøge at trænge nærmere ind bag selve stemmetallene har jeg nøjere analyseret valgresultatet i den sydlige valgkreds, der alt andet lige er en i mange henseender meget mere interessant valgkreds end nordkredsen. For at undgå eventuelle beskyldninger mod mig for at underkende den nordlige valgkreds' betydning, vil jeg præcisere, hvorfor jeg betragter sydkredsen som interessant: 1) Godt 60 pct. af vælgerne bor i den sydlige valgkreds (mens kun knap 40 pct. bor i den nordlige valgkreds). 2) Det er hovedsagelig i den sydlige valgkreds, at by/bygde problematikken lader sig nærmere analysere. 3) Det var i sydkredsen, at den virkelige konfrontation skete, og 4) det var her, at stemmeprocenten nåede – efter grønlandske forhold – op på en usædvanlig højde.

Nikolaj Rosing.

Foto: Helge Christensen (1965).

Det er mægtig fristende at udkaste en masse politisk-sociologiske teorier på grundlag af stemmetallene. Her skal jeg nøjes med mere beskedne forklaringer, som dels bygger på nøgne tal og dels på nogle skøn. At der så ind imellem optræder vurderinger, som bygger på mine per-

sonlige antagelser, skal jeg absolut ikke prøve på at bortforklare.

Den ringe valgdeltagelse, man hidtil har kunnet konstatere ved grønlandske valg, kan efter min mening forklares med henvisning til forhold, som er kendt i og behandlet af den politiske sociologi. Her kan vi kort nævne graden af uddannelse, der som bekendt endnu ikke er stor i Grønland. Et andet forhold er dette, at det er relativt nyt at afgive sin stemme. Husk på, at der kun var direkte valg til kommuneråd, mens de to landsråd, der eksisterede til nyordningens begyndelse, var indirekte valgte. En tredje ting, jeg vil nævne, er kommunikationsintensiteten. Den har som bekendt ikke været stor. Og det af gode grunde. Endnu en ting, som jeg ønsker at anføre specielt i forbindelse med folketingsvalg, er den holdning, som grønlandske vælgere åbenbart har til folketetinget – for ikke at sige til grønlandske politiske institutioner i det hele taget. På en måde anerkender vælgerne, at det er folketetinget, der er den højeste politiske institution; men på den anden side har de nok – ganske realistisk bedømt – anset deres muligheder for at øve politisk indflydelse som ganske begrænsede. Sagt på en anden måde: de har betragtet folketingspolitik som stort set dem uvedkommende. Og så kommer der et valg, som i første omgang så ud til at være parcelhusvalg i Danmark, og som så ud til at skulle give to siddende grønlandske folketingsmænd ganske gode muligheder for at befæste deres positioner, fordi valget blev udskrevet med så kort varsel – men som fik et ganske overraskende resultat. Jeg er tilbøjelig til at mene, at der siden landsrådsvalget og folketingsvalget i

1971 er ført en politisk debat og en udtryksmåde, som vælgerne har ment angik dem. Samtidig har den selvsamme politiske debat givet danskere i Grønland en alvorlig forskrækkelse, nemlig en fornemmelse af, at deres dage i Grønland var ved at være talte. For mig er der ingen tvivl om, at det primært var den nævnte politiske nytænkning, som har fået „sofavælgerne“ til at bekvemme sig til at ile hen til stemmeurnerne, og at det er samme forhold, som har fået både grønlandere og danskere til at stemme i hobe-tal. Den høje stemmeprocent kan tages som tegn på en afklaring. Efter dette valg ved vi ganske godt, hvor tilhængerne af den hidtil førte politik står, og hvor stærk en tilslutning det – med Moses' udtryk – politiske vårbrud i Grønland har.

Hvis vi nu ser på stemmetallene i sydkredsen og splitter dem op i henholdsvis by- og bygdestemmer, så er det ganske indiskutabelt, at det bortset fra Holsteinsborg, der som bekendt er Moses' hjemby, er i byerne, at Nikolaj Rosing har hentet sine stemmer, mens det er i bygderne – bortset fra udprægede fåre-avlstrakter – at Moses Olsen har sine tilhængere. I den foretagne opsplitting af by- og bygdestemmer har jeg set bort fra Ivigtût og Narssarssuaq, fordi de falder udenfor det, jeg beskæftiger mig med. Nikolaj Rosing har fået knap 53 procent af de gyldige afgivne stemmer i byerne, mens godt 47 procent af bystemmerne er gået til Moses Olsen. Omvendt fik Nikolaj Rosing kun godt 43 pct. af bygdestemmerne, mens knap 57 pct. gik til Moses Olsen. Det er ganske påfaldende, at det er i udprægede administrationsbyer som Godthåb og Julianehåb, at

Lars Emil Johansen.

Foto: Jens Brøsted (1973).

Nikolaj Rosing står markant stærkere end Moses Olsen, mens Moses Olsen står stærkt i bygder, som stort set kun har fiskeri at leve af, ligesom han står relativt stærkt i udprægede fiskerbyer som Sukkertoppen og Frederikshåb. Moses Olsens sejr i Narssaq over sin rival kan nok forklares med, at de relativt mange tilflyttere fra den nordlige del af Grønland har stemt på ham.

Knud Hertlings nederlag til Lars Emil Johansen i den nordlige valgkreds kan dels forklares med hans svigtende forbindelse med sine vælgere, dels med hans standpunkt i EF-spørgsmålet og dels hans

valg af sin suppleant. Når man har betegnet sig selv som moderat venstreorienteret, så kan man selv i Grønland, hvor der ellers indgås ganske særprægede politiske alliancer, anstændigvis ikke tage en så højreorienteret mand som Otto Steenholdt som suppleant.

De sidste bemærkninger om Knud Hertling udelukker ikke, at jeg fortsat betragter Knud Hertling som den bedste minister, Grønland har haft. Venstremindretalsregeringen skal have ros for, at man ikke har udnævnt en person, der i grønlandssammenhæng er en nullitet, til at være grønlandsminister.